

cis, qui hujusmodi expiationes dicebant Catharista, à porcellis immolatis & ovis. Rhodigin. lib. 6. cap. 12. & 27. cap. 17. Summam stupiditatem apud Troecenos refert Pausanias, cap. 87. de expiatione Infelicitatis. Qui sub læva forte jacebat, vel jacere arbitrabatur; ut Numina placaret, sese ab illis destitutum prædicabat, amictus linteo & lucernam cum lauro habens in manu, non pede, sed genu ambulans. Postquam lassus hujusmodi situ & vocibus, lauro applicabat ignem lucernæ: si ardens resonabat, qui infelix arbitrabatur fortunæ propitiationem: sin minus, continuam infelicitatem. De crepitu aut silencio utste lauri, etiam superstitio apud Romanos. Confule Plin. lib. 15. cap. 29. & 30. Pier. Valer. lib. 50. cap. 13. Ovid. 4. Fastor. v. 371. Tibull. 2. Eleg. 5. à v. 81. & Propert. 2. Eleg. 28. v. 35. De Arvalibus (à quibus Ambarvalia sacrificia pro expiatione agrorum) & Suetaurilijs, à victimis sive, ove & tauro; quia decursu temporis stata sacra, suis locis dicemus. Vid. Macro. 3. Saturn. cap. 5. Ambarvalia dicebantur lustratio Urbis. Primum instituta singulis quinquenijs, deinde quotannis, de quibus in Febr. 1. Totum lustrationis ordinem describit Lucanus, 1. Pharsal. à v. 590. Hac enim acceptione usurpat Ambarvalia contra Ambarvalia, Turnebus in Adversar. 18. cap. 17. ab ambitu urbis, seu circuitu. De lustratione Exercitus tam apud Rom. quàm apud externos, in 8. Mart. à n. 19. Si verò Grex expiandus, pastor diluculo oves inspergebat aquâ salitâ, suffumigabat ovile sulphure & herbâ Sabinâ accensis, offerens Pali Deæ cum carmine milium, lac & sâpam. Gyrard. Syn. tagm. 17. n. 91. ex Ovid. 4. Fastor. à v. 729. Si classis cum navibus, tæda lucida, ovo & sulphure, ut inter Ægyptios fiebat lustratio navis Ifidis. Simulacris dispositis, navem faberrimè factam picturis miris variogam, summus sacerdos radâ & ovo & sulphure solemnissimas preces de casto præfatus ore, quàm purissimè purificatum, Dea mncupavit, dicavitque. Apulej. 11. Metam. Classe ergo dispositâ in littore, ara abluta aquâ marinâ, erigebatur; quàm circumdabat exercitus: victimamque & exta (ducibus insidentibus in scaphis) deferebant ad naves: demùmque partem horum in mare porriciebant, partemque carmine adolebant in ara. Ritus describunt Virgil. 5. Æneid. à v. 235. Livius lib. 9. sect. 45. & Gyrard. de Navig. astruitque Appian. lib. 5. de lustratione Classis Caesaris.

Catharista.

Lustratio infelicitatis

Agrorum & Urbium.

Gregis.

Navis Ifidis.

Classis expiatio.

6 Etsi ignis purificabat, etiam purificabatur ignis. Ne mireris. Dij purificatores, non solum in suis imaginibus, sed in seipsis expiationem admittebant. Ovid. 4. Metamorph. fab. 13. canit: Lata redit Juno: quàm cælum intrare parantem, Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris. Totum ignem Græciæ contaminatum adventu Xerxis, arbitrata est tota Græcia: unde ut fulgere ritè possit Athenis, & Olympiæ in Ara Jovis Eleutherij & Olympiæ decrevit, extincto cuncto profano, qui ibi erat, purum è Delphis adduci, ex communi sacro fôco. Plutarch. in Aristid. Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 27. & Nos 3. August. Lustrationem pyræ, vel rogi in parentationibus virorum insignium apud Romanos, latè refert Virgil. 11. Æneid. à v. 188. incipit: Ter circum accensos cincti fulgentibus armis Decurrere rogos, ter mæstum fumeris ignem Lustrare in equis, ululatusque ore dedere. In flammam jugulant pecudes, &c. Aliquando lustratio ignis dicebatur, si fomes ei nobilior ministraretur. Quare cautum erat legibus (ut notat Natal. Comes, 1. Mytholog. cap. 10.) in sacrificijs stas, excitari ignem (qui aliàs impurus reputabatur) haud nisi à junipero, myrto, vitibus, ficu, fraxino, albâ populo, æsculo, & alijs, ut refert Stuck. de Sacrific. Gentil. cap. 175. & Benedict. Curtius de Hort. tot. lib. 5. Sic excitatus, post fovebatur lignis aromaticis. Unde illud Statij, lib. 6. Thebaid. v. 204. Ditantur flammæ: non unquam opulentior illo Ante cinis, &c. 7 Aliæ etiam erant lustrationes pro reatu nœxæ & scienter & per errorem; quas & instrumenta piaminum videtis apud Delrium in Senec. Hyppolit. à v. 714. Clem. Alexandrin. 7. Stromat. & Augustin. 21. civit. cap. 13. ex profanis Columell. lib. 12. de Re rustic. ex quo Marcian. Capell. lib. 2. Apud Indos erat Puteus & Crater. In puteum ad expiationem, è fundo attollitur aqua, percussâ à Sole. Juxta puteum crater, igne plenus, quin unquam labrà excedat. Illic Indi à facinoribus expiantur: quapropter Sapientes Culpe puteum appellant, Craterem autem Venie. Philostrat. 3. de Vir. Apollonij, cap. 3. Procliviores in crimina Gentes, quia hujusmodi topicis inventionibus autumabant deleri (uti aquâ purâ, vivâ, perenni) homicidia; uti refert Lactant. lib. 5. cap. 20. ridet Cicero, 2. de Legib. & Ovid. 4. Fastorum, v. 571.

Dij lustrantur.

Ovid.

Ignis.

Virgil.

Quibus lignis solus.

Variorum criminum.

Ovid. Ab nimilem faciles, qui tristia crimina cadis Flumineâ tolli posse putatis aquâ.

Quia non stata hujusmodi execranda sacras ritus decrevi præmittere, ut lustrationum haberetur aliquatenus notitia: cætera dicenda, præut occurrerint in Dieb. expiationi destinatis à Gentilibus.

§. VIII.

De Diebus Fests.

1 FESTA habuerunt Ethnici & stata & conceptiva. Conceptiva alia erant privata, & alia publica. Stata seu stativa dicebantur, quæ certis celebrabatur diebus: Conceptiva verò, seu Imperativa publica, quæ à Magistratibus & Pontificibus indicebantur; ut erant Ferie Latine, à Tarquinio Superbo institutæ, erecto communi templo in Fœderis signum inter Romanos & Latinos, sacro Jovi Latiali, quò & nundinæ & convivia populi utriusque quotannis in monte Albano. Victima taurus, ex cuius extis cuique populo certa portio tribuebatur (unde postea Visceratio dicta) dum sacrificium (cui præerant Romani, uti asserit Halicarnas. lib. 4. cap. 41.) fiebat pro cunctis. Elapsis aliquot annis, celebriores Ferie fuere, & festa stata die 27. April. Similiter Novendialia, quæ conceptiva (siebant enim, vel dum fato functis iusta celebrantes solvebant, maximè de Republica præclare mèritis, qui florente Imperio Patres patriæ plaudebantur; vel dum procuratio decernebatur ex folijs Sibyllinis pro aliquo prodigio, novisque meteoris, aut de quibus egimus §. antec. num. 2. & Liv. lib. 27. sect. 109.) postque stata, uti videbimus, 9. Oct. & 2. Novemb. Varia sacrificia & comitia populorum Italiæ refert Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 7. hincque Tiraquell.

seFa Conceptiva.

Ferie Latine Jovi Latiali.

Novendialia.

Pompa Laris & Canis.

Lapis Manalis.

ber arvis videbatur necessarius. Nonius Marcell. in Romul. Sext. Pomp. lib. 4. M. Varr. 2. de Vir. popul. Rom. & Rosin. lib. 4. cap. 17. De alijs festis conceptivis dicerem, uti de Nundinis, ni stata apud AA. invenirim. Arbitror primùm ad libitum Pontificum fuisse, devolutoque tempore inter Fastos affixa: adi Macro. lib. 1. Saturna. cap. 16. Halicarn. lib. 2. cap. 17-7. cap. 28. & Plutarch. Rom. qq. 42. Primitiva pluram familiarum, quàm individuum erant, quorum stabilitas decreta legibus: igitur in prima 12. Tabul. dicitur: Sacra privata perpetuè manent. Vid. Rosin. lib. 8. cap. 6. Sacra hæccine dedicatione Statuarum, de quibus quæ apud Antiquitatis Scriptores selectiora inveni, non abscondam: potissimè, quum uti videbimus in Mensibus, rarus dies signabitur sine statuæ erectæ dedicatione.

3 Inter Romanos ab honore statuæ incipiebat nobilitas; in cuius commendationem, non minoris habebatur, statuem erigere, quàm habere; ait Plin. lib. 1. Epist. 17. Suas enim Cæsar firmavit, ubi Pompeij prostratas erexit. Per statuas splendorem familiarum Prisci ostentabant: dicabanturque ut noscerentur qui præclari florissent, quorum honore ducti posterius, studerent virtuti æmulandæ memoriæ. Tacit. 2. Annal. cap. 32. Valer. Maxim. lib. 8. cap. 15. Videbat Torquatus se in eo atrio concedisse, in quo illius imperiosi Torquati severitate conspicua imago posita erat, prudentissimoque viro succurrebat effigies majorum suorum cum titulis suis: iccirco in prima aditum parte poni solet, ut eorum virtutes posterius non solum legerent, sed etiam imitarentur. Ita ergo vivebant post mortem, quippe in seipsis præferiebant virtutis imaginem.

Statuarum honor.

Valer. Max.

Incisa notis marmoris publicis, Per que spiritus & vira redit bonis Post mortem Ducibus.

Horat.

Horat. 4. Od. 8. à v. 13. & Arnob. 1. Contr. Gent. cap. ult. Bibliothecam reponitis in arcanis, quadrigis & stauris numeramini. Despexit inter Græcos Agesilaus hujusmodi honorem, & inter Romanos Cato Censorinus (ut ait Chartar. in Prolog. Imag. Deor. fol. 12.) quippe magis studebant famæ memoriâ factorum, quàm in virtutis platum, laudem & præmium.

Qui despexere & quare?

4 Principium statuarum tribuitur à Fulgentio Placiade, lib. 1. Mytholog. cap. 1. Syrophanti Regi Ægypti (etsi in Chronologia ante & post diluvium à Kirchero exactè deprompta, 1. p. Oedip. Capr. Syntagm. 1. cap. 9. & 10. nec nomen quidem audia-

tur)

Prologus Galeatus,

Inventio. tur) ibi Fulgentius refert, quod de patre dolente pro filio, ejulque simulacrum in solamen erigente; dicitur sapient. 14. a v. 15. additque: Dum tristitia remedium querit, seminarium potius doloris invenit. Statius in Epiced. Lucani, 2. Silv. v. 130.

Stat. Ac solatia vana subministrat
Vultus qui similis notatus auro
Stratis prænitet, incubatque somno.

Ducti subditi in obsequium potentis, varijs modis studuerunt in mulcimen, cogitantes in simulacri cultu & ornatu, allicere parentis animum in gratias & iræ ejus effugere minas. servi (infit Chartar. d.) cum domini animum aliquid offendissent, ex quo sibi magnopere timerent, ad statuam accurrebant, illi in genua accidebant, illi supplicabant, ab ea delicti veniant implorabant, quam a patre ob filij charitatem impetrabant. Hinc factum est, ut eam floribus coronarent, munusculisque alijs prosequerentur, cui saepe salutem suam referrent acceptam. Ad hujus imitationem alia quoque statuæ fuerunt collocatae. Idem Fulgent. quò dudum.

Chart.

Unde or-natus & veneratio?

Lucret. Tantum religio potuit suadere malorum.
Ut canit vel Ethnicus, lib. 1. de Rer. natur. v. 102. etenim consuevit universa familia in domini adulationem aut coronas plectere, aut simulacrum ornare, aut denique odoramenta succendere. Octavia imagines (inquit Tacit. 14. Annal. cap. 61.) gestant humeris, spargunt floribus, foroque ac templis statuunt. Hocine seminarium idololatriæ, ut fusè diximus, Tom. 4. Tautolog. 3. a n. 5. astruitque Isidor. 8. Etymolog. cap. 11. Frequenter igitur sub patrocinio, titulo, nomineque alicujus Numinis statuæ dedicatio fiebat. Aristoteles (ait in eo Laertius) matris suæ imaginem Ceteri dicavit ad Nemean: de Theophrasto idem asserit ficine dedicasse imaginem Aristotelis. In Platon. etiam præmittit: Mithridates statuam, quam erigebat Platoni, Musis dedicavit. Athenæus 2. cap. 13. Gorgias Leontinus statuam sibi positurus, eam Appollini Delphico consecravit. Apulejus Florid. 3. infit: Illa imaginem defuncti, quam ad habitum Dei Liberi formaverat, divinis percolens honoribus ipso se solatio cruciabat. Demum Theocrit. Edyl. 7. v. 30. Aurei utriusque & Veneri dicabimur.

Diogen. Laert.

Sub alicujus Nutai-vis tutela. Athen.

Apulej.

Theocrit.

5 Non omnibus concessum, statuam erigere, vel habere; sed tantum eis, qui dignitate præbant. Effigies (inquit Plin. lib. 34. cap. 4.) hominum non solebant exprimi nisi aliqua illustri causâ perpetuitatem merentium, primò Sacrorum certaminum victoriâ, maximeque Olympiæ: ubi omnium qui vicissent, sta-

Unde bo-ngr?

Plin.

tuas dicari mos erat. Eadem Pausanias, cap. 64. At pridem statuarum invenitur usus. Semiramis suam effigiem sculpi jussit in lapide, cujus longitudo septendecim stadiorum, centumque Sacerdotes statuit, qui solemnî ritu ac pompâ eam venerarentur, varijsque sacrificijs ei litarent, ac si Numen aliquod esset. Statua (ait Chartarius, d.) incredibilis magnitudinis. Profectò, sapit: sed in descriptione desipit. Declarant quid & quomodo Rhodigin. lib. 29. cap. 24. & Jul. Cæsar Bulenger. 1. de Pictur. & Statuar. cap. 21. Semiramis (inquiunt) cum lapis descenderet, & majus aliquid concupisceret, quam quod ere posset assequi; apud montem Media, qui Bagistanus dicitur, in petra stadiorum septem & decem, suam sculpsit effigiem. Quis intelligi ibi suam ad amussim imaginem sculpsisse, vel formatam ex tam vasto saxo: quod quidem mirum non est, tum quia olim montes pro statujs dicabant, ut ait Strabo, lib. 7. de Getis: tum quia formam hominis mons referret, ut ait Ludovic. Nonnius in Grec. Goltz. Tabul. 24. Dinocrates Architectus (inquit Vitruv. 11. cap. 6.) Alexandro persuasit, se formaturum ex monte Atho statuam tanto Regi dignam; cujus manus laeva contineret amplissimam civitatem, dextra verò pateram, que exciperet omnium fluminam, que sunt in eo monte aquam; ut inde in mare effunderetur.

Statua portentoſa Semiramidis.

Chartar.

Rhodig.

Ex monte stana.

Vitruv.

6 Causa in statuarum erectionem nunquam circumspicita inter Romanos non cum floreret, sed cum vigeret Imperium. Ob merita vitæ imagines, statuæ & tituli rependuntur: honores publici, privilegia, cui Curia, cui populus suffragijs immolat: ait Tertullian. de Anima, cap. 33. & Cæsiodor. lib. 8. Epist. 2. Amore Principum (infit) constat inventum, ut simulacris aeneis fides servaretur imaginis; quatenus ventura progenies auctorem videret, qui sibi Republicam multis beneficijs obligasset. Hinc ait Senec. de Consolat. ad Marciam, cap. 22. Cum decerneretur Sejano statuam in Pompeij theatro ponenda; exclamavit Cordus: Tunc verè theatrum perire. Quis enim non rumperetur, supra cineres Cn. Pompeij constitui Sejanum, & in monumentis maximi Imperatoris consecrari pestimum militem. Statua denegata fuit Dario Hystaspis, vel subjugatâ Aegypto in Memphis juxta Sesostris statuam; dicente Principe Sacerdotum, necdum tot victorijs ad Sesostris merita pervenisse: Vid. Kircher. quo supr. Dynast. 19. & Diodor. Sicul. lib. 1. n. 28. ex Herodot. lib. 2. n. 30. A Senatu Spurinna, Principe

Tertull.

Cæsiodor.

Ignorantia in migno.

Cur Dario denegata in Aegypto?

Plin.

& totius operis argumentum.

autore, triumphalis statuæ decreta est: non ita ut multos, qui nunquam in acie steterunt, nunquam castra viderunt, nunquam denique tabarum sonum, nisi in spectaculis, audierunt: ait Plin. lib. 2. epist. 7. Non dignus memoria, qui aliquid memorabile non fecisset: tanto enim honore solummodo digni, qui per gesta nominati; ita ut vel fato functis ad postereros per imagines sui memoria perveniret laudanda. Eriam Senatus impatiens dispendij sui (inquit Symmachus, lib. 10. Epist. 25.) solatium petit de honore virtutis: vestrumque Numen precatur, ut virum nostrâ ætate mirabilem, statuarum diuturnitas tradat oculis posterorum. Ornamentis honorum incitatur imitatio, & virtus æmula alitur exemplo honoris alieni: Ideo qui meruerunt singulari virtute, functi hujusmodi æstimabili honore: de quibus videtis Textor. 3. Officium. cap. 29. & Cassian. 1. p. Glor. Munda. consider. 35.

7 Tantus igitur honor semper sub invidia, qui debebat esse sub æmulatione ad Plin. merita. Excepta deinde res est à toto orbe terrarum humanissimâ ambitione. Sine ulla statuâ aut imagine nec hominis, nec Dei, more Persarum, fuerunt Romani annis centum & septuaginta, juxta Augustin. 4. Civ. cap. 31. de quo diximus, Tom. 6. T. 11. n. 5.

Zonar. Romani humani, aut animalis formæ imaginem Dei formare: itaque apud eos neque pictum, neque fictum os aliquod Dei fuit per 170. annos: & cum templa haberent, nulla fuit formata effigies. Græci usque ad infaniam appetivere hujusmodi vanitatem. Rhodi fuisse Signorum ad septuaginta tria millia, nec pauciora Athenis; Olympiæ, Delphis etiam superfluisse; asserunt Rhodigin. d. & Bulenger. cap. 21. Delirio adhæserunt Romani, ita ut alter in Urbe populus videretur lapideus. Luc. Mummius devictâ Achajâ replevit urbem (Plin. quò dudum) In M. Scavri ædilitate tria millia signorum in scena tantum. Multra & Luculli invexere. Marcellus & Sicilia, caterique Duces & Imperatores Romani universâ Græciâ debellarâ certatim inferebant. Vid. Plutarch. in Marcell. & Pausan. cap. 44. 45. & 221. Nihil avidius cupiebant victores Provinciarum, quam statuas, signa & simulacra, de quo Bulenger. d. à cap. 19. Unde ut magis deciperentur, arte dæmonis, semel statujs pluit; ut refert Ulyss. Aldrovand. ex Jul. Obsequent. Tom. 4. in Monstror. histor. Statuam Julij Cæsaris motam in insula Tiberina ab Occidente in Orientem, Tacitus, 1. Histor. cap. 86. Suetoniusque in Vitell. cap. 9. in-

Quandiu Romani sine statujs & imaginibus?

Statua Græcorum prurivit Roma.

Statuis pluit.

Motæ arte dæmonis.

quit: Statua equestres cum plurisariam ei apponerentur; fractis repente curribus, pariter corruerunt.

8 Initiò tantum Regibus & exercitus Imperatoribus erectæ: post inolevit abusus, legeque cohibita audacia; ita ut sine Senatusconsulto fas non esset. Sublatas omnes; præter eas, que populi aut Senatus sententiâ statuæ essent. Plin. ibid. cap. 6. Simulacrum statuæ, viris & Repub. præclarè meritis, signabatur materia, statura, gestus, habitus, locus, & dies dedicationis. Primis temporibus signa conficiebantur ex argilla & gypso, ut alitruunt ex Plinio Rhodigin. Bulenger. & Dempster. ex ligo, asserit Tibull. 1. Eleg. 10. à v. 17. de Jove Capitolino Plin. lib. 35. cap. 12. infit: Fictilem cum fuisse, & ideo miniari solitum: fictiles in fastigio templi ejus quadrigas. Ab hoc eodem factum Herculem, qui hodie memoriæ nomen in urbe retinet: ha enim tum effigies Deum erant laudatissima. Aurum enim & argentum ne Dijs quidem conficiebant. Vid. Chartar. fol. 16. Divite jam imperio non solum ex metallis, sed pretiosis Signorum & statuarum materia. Non est prætereundum & novitium inventum: siquidem non solum ex auro argenteove, aut certe ex ere in bibliothecis dicantur illi, quorum immortales animæ in istis locis ibi loquuntur; quin etiam que non sunt, finguntur, pariumque desideria non traditi vultus: quo magis nullum est que non sunt, finguntur, pariumque desideria non traditi vultus: quo magis nullum est

Sueton.

Illarum materia.

Plin.

Aurum.

Idem.

Bibliotheca Pollionis cum Rarus Scriptorum

Stat.

Sueton.

Statua ex argento.

Plin.

Illarum habitus.

Idem. Bibliotheca Pollionis cum Rarus Scriptorum. Hæc Plin. ibid. cap. 2. De statujs aureis, Stat. 5. Silvar. 1. v. 190. Da Capitolinis æternum sedibus aurum, Quo niteant sacri centeno pondere vultus Cæsaris, & propria signet cultricis amorem. Suetonius in August. cap. 52. inquit: Argenteas statuas, olim sibi postas conflavit omnes: latè Plinius lib. 33. cap. 12. de statujs argenteis; usumque taxat, lib. 35. cap. 2. subdens: Adco Materiam malunt omnes, quam se nosci, honorem non nisi præterio ducentes; ut frangat heres, furisque detrahant laqueus. Comprobavit ambitionem Domitianus, qui nullam sibi in Capitolio, nisi auream & argenteam statuam poni passus est. Bulenger. cap. 21.

9 Habitibus variis: inter Græcos frequenter statuæ nudæ, ut ait Plin. lib. 34. cap. 5. Apud Romanos raro nudæ: unde singulares in Rostris, Romuli & Camilli sine tunica; ut dicitur ibid. cap. 6. Ubi sine ullo ha-

Prologus Galeatus,

habitu lancea insigniebantur; dicebantur *Pilatae*, sive *Achilleae*: cap. 5. Ubi cum thorace, *Militares*, seu *Romane*. Aliquando etiam cum toga, quod signum honoris maximi: unde cap. 6. de statua Coeliae equestri dicitur: *Ceu parum esset, togam eam cingi*. Habitus triumphantium (ex quo statuae dictae *Triumphales*, ut vidimus §. 6. n. 5.) amplioris dignitatis erat ac commendationis: quapropter de Augusto ait Sueton. in eo, cap. 31. *Statuas omnium triumphali effigie in uraque fori sui porticu dedicavit*. Statuae Equestres fuerunt in summo honore.

Stat currus aeneus, albi
 Juvenal. *Quadrifuges in vestibulis, atque ipse feroci Bellatore sedens curvatum hastile minatur Eminus; & statua meditatatur praemia luscā.*
 Equestres? Succinit Juvenal. *Satyr. 7. à v. 126. Augustum Senatus* (inquit Vellejus Patercul. 2. *Histor. Rom. cap. 61.*) *honoratum equestri statuā, quae hodieque in Rostris posita, aetatem ejus scriptura indicat: qui honor non alij per trecentos annos, quam L. Sylla & Cn. Pompejo, & C. Casari contigerat. Etiam foeminae dignatae hujusmodi honore, ut refert Ravif. Textor quod sup. Plin. lib. 34. cap. 6. qui cap. 5. insit: Equestres statua Romanam celebrationem habent.*

Statuarum locus.
 Apulei. *Postulabat* (inquit) *locum statua: qui in illa sanctissima Curia aderant, libenter decreverunt locum.* Idem Bulenger. cap. 19. *Alia foris & circa limina* (subdit Plin. lib. 35. cap. 2.) *animorum in gentium imagines erant, affixis Gentium spolijs. Inter situs insignes* (uti ait Cicero pro *Dejorat.*) *ad statuam nullus est locus Rostris clarior.* Ovid. ad *Liviam*, v. 269. de *Druso*:

Ovid. *Stabis & in Rostris tituli speciosus honore.*
 Forma, & statua.
 Turneb. *Forma, prout cuique placebat, nisi statua transisset in simulacrum, ut videbimus n. 13. De statura cogitavit Turneb. Adversar. lib. 26. cap. 3. duntaxat humerorum tenuis simulacra effingi: quod signare videtur Plinius, quod dudum dicens: Expressi cera vultus singulis disponebantur armarijs: nequibat profecto fieri, si statuae essent totius habitudinis. Idem asserit de vultu imaginis Pompeij, fabrefactae ex margaritis, lib. 37. cap. 2. Cicero pro Bruto, ait: Ex quo tanquam ex ore imago exprimitur: & Juvenal. *Satyr. 8. v. 53.**

Juvenal. *Truncoque simillimus Hermæ.*
 Quid Hermæ? *Hermæ autem non erant plenae statuae: humeros tantum vultumque in basi exprimebant. Aliter statuas praefas videmus, licet*

fuerint sic & sic. Statuae juxta Rhodigin. lib. 17. cap. 16. erant *Pariles*, *Magna*, *Majores* & *Maxima*. *Pariles* dicebantur, quoniam humani corporis modulus servabatur, cujusmodi surrigebantur sapientibus viris. *Magna*, si infra sesqui alteram contineretur statua; quae *Augusta* vocantur etiam, quales *Regum* sunt, ac *Imperatorum*. Statuae *Majores*, quibus *commensus* foret *duplicatus*, quales *Heroum* visuntur: nam *Maxima*, *Dijs Optimis* sacrae, multo etiam *audiores* compingebantur: unde *Golossos* nuncupabant.

11 Statuae haud sacrae erant, ni dicatae: sacrabantur cum titulo, in inscriptione & firmitate, qua Statuae dicebantur. Senec. ad *Marciam*, cap. 22. habeturque leg. 14. ff. de *condition. & demonstrat. leg. 2. ff. de Loco publ. Statuas Coeliae & Horatij Coelitis primò Romae consecratas, asserit Plin. lib. 34. cap. 6. suffragijs cunctorum.* Claudian. *Præfat. de Bell. Geric. à v. 7.*
 Sed prior effigiem tribuit successus amœnam,
 Oraque patricius nostra dicavit honos.
 Annuit hic Princeps titulum, poscente Senatu,
 Quod legimur medio, conspicimurque foro.

Invocato ergo Deo aliquo sub cuius protectione statua inscribatur, titulatur & sacrabatur. Cicero. 13. *Philipp.* pro dedicatione inquit: *Statua in Rostris Lepido cum inscriptione.* Idem *Lamprid.* in *Alexandro*, & *Bulenger.* lib. 2. de *Imperator. Rom. cap. 12.* *Ovid. Epist. 2. à v. 67.*

Inter & *Aegidas* mediâ statuaris in urbe, *Magnificus titulus, stet pater ante suis.*
 Hoc tua post illos titulos signetur imago.
 Etiam *Propertius*, lib. 2. *Eleg. 14. v. 26.* *Juvenal. Satyr. 10. v. 58.* *Claudian. Præfat. in 2. Eutrop. à v. 9. & Valer. Maxim. lib. 4. cap. 4. & 5.*

12 Consecrabantur etiam magicè imagines. Ita illas dicere consueverant (Rhodigin. insit, lib. 29. cap. 24.) ut magicis aucta diritatibus, nubes, imbres & hujusmodi alia existimarentur mira ratione perficere; & novaeque formas animantium ad arbitrium permutare: immò verò & fœtales quoque statuas vocem esse nactas, meminit *Plorinus*: siquidem *Magi* statuas loquentes construere credebantur, in quibus nec propria ulla statuarum anima, nec fœda loquebantur; sed demones ab eodem ducti fidere, sub cuius imperio statuae fingeantur. Diversis aspectibus stellarum naturaliter posse fieri, autumant *Magi*: & quando elingues loquantur videris apud eundem ex sententia *Magorum*, lib. 29. cap. 14. Hinc ex diversorum lapidum fragminibus studebant fingere, quia si bi creditum fœcine citius animari; ex Au-

& totius operis argumentum.

Augustino refert *Bulenger.* cap. 21. ita & in hunc effectum defodiebantur; ibique consecrabantur, dicebanturque *Statuae Fœtales*, uti inventae tempore *Constantij*, ne in Imperium *Barbari* transire possent. Idem, *Pallad. in cap. 19.* Non fœcis fictum, defossum *Palladium* ad *Trojem* custodiam, & statuam *Memnonis* post coram *Sole* carentem. Sæpe ut commendaretur simulacrum & crederetur quicquid de illo fictum, evulgabatur de caelo delapsum. *Ptolemæus* (inquit *Bulenger.* cap. 20.) cum artifices coegisset, ut simulacrum *Diana* facerent, post opus serobe fœta, omnes defodit, ut simulacrum de caelo lapsum putaretur. Plures praestigias *Fatalium Statuarum* refert *Majolus Tom. 2. Colloq. 2. & Delr. Disq. Magicar. lib. 1. cap. 3. q. 1. & 2.* Mirum, quod narrat *Procopius* de annulo, seu sigillo *Theodorici Regis*, lib. 2. de *Bell. Gothic.* (statuam dicit *Majol. Tom. 1. colloq. 4.*) Cum *Theodorici Gothicorum Regis* exitus ille infelicitissimus immineret, vel ipsa muta saxa loqui quodammodo visa sunt. Regis in foro imago erat lapillis fœtilibus composita. Hujus imaginis caput nescio quo casu, adhuc *Theodorico* supersite, defluxit repente; sua sponte depulsa lapillorum compage; unde mox subsecutum, ut *Theodoricus* vitam finiret. Post annos deinde octo, lapilli, qui in imagine ejus ventrem effigebant, quoniam eundem in modum protinus excidissent; *Athalaricus*, *Theodorici* ex filia nepos, fato suo defungitur. Paulo post labentibus circa pudenda lapillis, *Amalafuntha* *Theodorici* filia ex humanis excessit. Hujusmodi statuae tam mutae quam loquaces dicebantur *Talismannicæ* & *Isiacæ*; de quibus fuscè *Tom. 4. T. 3. à num. 15.*

13 Ex statua fiebat simulacrum specimine divinitatis, tuncque Heroi, cui erecta, summa gloria; quia è manibus appendebat phiala, *Numinis* insignè, uti observat *Bulenger.* cap. 20. & jam non statua Herois, sed *Numinis*. De *Casare* inquit *Sueton.* in eo, cap. 85. *Solidam columnam plebs ei in foro statuit, scriptisque Parenti Patria: apud eandem longo tempore sacrificare, vota suscipere, controversias, interposito per Casarem jurjurando, distrabere, perperatim populus statuas posuerat, thure & vino supplicabat.* *Tacit. 4. Annal. cap. 2. de Sejano* insit: *coli per theatra & fora effigies ejus, interque principia legionum fureret Tiberius. Simoni Mago etiam fœcine statua erecta inter duos pontes Tiberis, cum hoccine titulo: Simoni Deo Sancto.* *Justin. Apolog. 2. idem perhibet Dio de statuis Jul. Caesaris*

14 Universi generis statuae post dedicationem dimoveri è loco nequibatis et si inimicorum essent: ita enim religiose colebantur. *Cicero.* in *Verr. 2.* ostendit hujus venerationis exemplum in superstitione *Rhodiensium*: etenim quamvis *Mithridatem* aversarentur, in eum acerrimo bello insurgentes, ejus statuam editiore loco sitam, haud ausi movere, immò nec tangere. Unde malè audivit *Caligula*, de quo *Sueton.* cap. 34. *Statuas viro-*

rum illustrium, ab *Augusto* ex *Capitolina* area propter angustias in *Martium* campum collatas, ita subvertit atque disjecit; ut restitui salvis titulis non valerent.
 Statuis immotis premet solam.
 Quas nemo gloriabitur, per vim
 Tantillum movere loco.
 Certè enim illa sine alis redibunt in suam
 basim,
 Littora vestigijs pede carentibus calcantes.
 Canit *Lycophron* in *Cassandr.* De hujusmodi diabolico embolio dicemus 20. *Januar. n. 13. & 24. n. 10-13. Februar. n. 2-28. Mart. n. 14. & 29. n. 15.* *Lycophron* alludit ad *Diomedis* statuas à *Dauno* in mare projectas, quae arte demonis enatarunt ad suas bases; ex quo *Diomedes* ac *avibus*, celebratus tanquam *Deus*. Quare cum dedecus judicaretur, non solum dejectio, aut emotio, sed si statuae materia rumperetur, deturparetur aliquomodo forma; erat injuriarum actio, ut habetur leg. si statua, ff. de injurijs. *Dio* in *Rhodiaco* honor. ait: *Occiditis eum qui ex imagine unicum verbum eraserit; qui tollit titulum, torum decretum tollit, quo ille honorem consecutus est.* *Aristid.* in *Apolog.* etiam inquit: *Si pictor titulos imaginum, quae decreta sunt viris fortibus deleteret, aut pro fœstis acclamationibus insulas appingeret, mulctatur.* Tantum moveri quibant in triumphis & funeribus, unde *Plin.* lib. 35. cap. 2. *Aliter apud Majores* (ait) *in atrijs hæ erant, quæ spectarentur* (non signa externorum artificum, nec ara, aut marmora) quæ comitarentur gentilitia funera, semperque defuncto aliquo,

& *Octavi.* Hoc privilegio gaudebant, qui ter vicissent in *Olympia*. Eorum, qui ter ibi (ait *Plin.* 34. cap. 4.) superavissent, ex membris ipsorum similitudine expressa, quæ *Iconicæ* vocant. His statuis concedebatur *Asylum*, ut *Plin.* cap. 53. *Libertatem, quam perfidia Annibalis amiserat Magius Decius, recuperavit, cum ad statuam Ptolemæi Philopatoris confugisset.* *Tit. Liv. lib. 23. sect. 28.*

15 *Asylum* quando erant statuae?
 Moveri nequibant, nec tangi.

Lycophr.
 Certè enim illa sine alis redibunt in suam basim,

Dio.
 Occiditis eum qui ex imagine unicum verbum eraserit; qui tollit titulum, torum decretum tollit, quo ille honorem consecutus est.

Quanta statuarum veneratio! *Aristid.*

Quæ Achilleae, Militares, Togatae?

Triumphales?

Juvenal.

Equestres?

Vellejus Paterc.

Statuarum locus.

Apulei.

Plin.

Ovid.

Forma, & statua.

Turneb.

Plin.

Statua Pompeij ex margaritis.

Cicer.

Juvenal.

Quid Hermæ?

Ordo statuarum, & quibus?

Coel. Rhodigin.

Dicitio statuarum.

Embolium in commentationem statuarum.

Claudian.

Procop.

Singularis Theodorici statua.

Quomodo simulacrum ex statua?

Phiala symbolum divinitatis.

Sueton.

Senec.

Tacit.

Rhodigin.

Statua Magiae loquaces.

Statua Iconica.

Plin.

Asylum quando erant statuae?

Moveri nequibant, nec tangi.

Sueton.

Lycophr.

Statua Diomedis.

Dio.

Quanta statuarum veneratio! Aristid.

Plin.